

l'AlcM, En Moll sembla trontollar una mica en la seva sana reacció, potser per l'angúnia que causa el buit, a tothom que hauria de trobar quelcom. O bé perquè en els seus papers va fer una menuda troballa: li sembla veure un cas del suposat verb *flecar* per 'pastar pa': «fahem saber --- a tota *flequera* --- que no gos comprar ne fer comprar forment per *flequar* ---». Un hapax, però, és sempre suspecte, i és imprudent pendre'l per base de res. Això En G. Castellà ho havia enviat a Mn. Alcover dient que ho havia trobat a l'arxiu municipal d'Igualada en un escrit de 1366.¹³ Si doncs Moll va tenir tal escrúpol, ni l'escrúpol ni la dada no tenen absolutament cap valor, i cal d'esborrar l'article *flecar* 'fer pa' de l'AlcM, com a mancat de tot fonament. I retirar definitivament aqueixa arbitrària etimologia de *flequer* i *fleca*.

La primera reacció d'En Moll va ser «probablement pre-romana». Era natural, no albirant-se res per enlloc. Els crítics devien pensar, segons els coneixements de llavors, que les llengües pre-romanes més conegudes en els territoris nostres, i veïns del nostre, no posseeixen el so de *r*-, i es deurien arronsar d'espatlles; després, però, s'ha vist que en una branca pre-romana amb influència a Catalunya, la sorotàptica, hi ha *r*, i s'han trobat etimologies d'aquest grup per a mots amb *r* (tan importants com AGAFAR, FLASSADA, ESCAFIT i d'altres encara).

No deixa d'haver-hi realment algun mot en llengües indoeuropees no massa apartades de la zona que ocuparien els sorotàptics, que comença amb sons un poc semblants, i amb sentit no mancat de relació possible: d'una banda l'arm. *p'elk* 'peça o bocí allargat de fusta o de roba'; per una altra el kymri *flochen* 'esberla de fusta' (< *SPLOKINĀ); en fi el grup germànic de l'ags. *spelc*, *spilc*, 'estella o cantell de fusta', *spilcan* 'estellar (fusta)', isl. ant. *spelkia* id., frisó or. *spalken* 'partir, fer esclatar': són d'una arrel indoeur. (s)P(H)ĒL- 'partir, fendre', amb amplificacions consonàntiques diverses (cf. al. *spalten*, etc.), i en les tres manifestacions citades l'amplificació és amb -k- (cèltic) o amb -g- (germànic, armeni) (IEW, 986.26); quant al sentit, no fóra desesperat arribar des d'aquestes idees a les de 'masegament de la pasta del pa' o bé a la de 'tros, tallada o llesca de pasta panificable'. Però la naturalesa d'aquesta consonant labial resta vaga i és més aviat de la banda de P o SP o SPH- que no pas PH-, en tot cas no BH- que és la font màxima i més normal de la F sorotàptica, si bé és possible que també PH tingué el mateix resultat. En conclusió aquest temps no ha donat resultats gaire esperançadors i, encara menys, ben concrets.

A través del germànic, es veuen pistes més clares i encoratjadores. Car, en primer lloc, hi ha l'ètimon del fr. *flèche*, que compta amb més sufragis: ja veurem a FLETXA que aquest ètimon és un germ. *FLEUKA o *FLEUKKA, literalment 'pal o astella voladors', derivat del verb FLUGAN 'volar', i hi veurem un parell de testimonis d'una forma *fleca* per a 'sageta' en català i occità arcaïcs (Muntaner, doc. de Tortosa a. 1341, i algun altre) amb el valor mateix del francès *flèche*, el

qual sembla resultar de la mateixa base, amb el normal canvi de KA en *che*. Essent així és bastant simple de suposar que *pa de fleca* fos en l'origen un pa de forma afusada, allargassada: comparable a una fletxa, almenys en termes de contrast amb els pans casolans, de forma arrodonida o vagament conglobada o globular; seria el que fan els flequers, el pa de barra, a diferència de les fogases, quasi en forma de bola o munt de pasta, dels grossos pans morenos de masia, o d'hostal a l'antiga.

Una barra llargaruda, i una vara o verga o sageta de metall, no són pas objectes de forma tan allunyada que no es puguin comparar, cf. les comparacions com *una rajola de xocolata* (precisament aparionada amb un *pa de fleca*, en la cita de Genís i Aguilar). Suposant que *fleca* arribés a ser el nom substantiu d'aquesta espècie de pa, s'explicaria molt planerament el rossell. i conflentí *flecó* 'panet' recollit pel DAG.: simplement un diminutiu en -ó.¹⁴ Un altre ús translàtic del mateix *fleca* 'sageta', molt equiparat, fóra el que tenim en l'empordanès *fleca* 'eixart d'empeltar', 'esqueix petit de l'empelt', que AlcM ha documentat oportunament en Miquel Agustí («s'empelta el noguer ab *fleca*», Banyoles, 1617; «empeltada la tòria amb *fleques* del país, donava --- mellor resultat que la vinya antiga», Pous i Pagès); i jo mateix vaig sentir a Cadaqués (1964) que l'esqueix amb què s'empelta l'olivera, damunt l'ullastre, és «lo que serveix per *flékæ*». Si es pogués provar del tot que a la Catalunya comtal el tipus més corrent, o el més fi, de fogassa de pa, identificable amb el *pa de fleca* que hem documentat abundantment, tenia aquesta forma més o menys afusada, tindriem, doncs, una etimologia gens forçada i ben convincent.

Quasi hi som, però no hem arribat tan enllà; i, d'altra banda, veig una altra via germànica: suposant que *fleca*, per si sol, indiqués una tallada d'aliment o de pasta panificada. I per a això també ens dona base el repertori de les arrels germàniques de soca indoeuropea. L'arrel PLĒG-/PLĀG- 'colpir' ha deixat, en efecte, descendència a totes les branques dialectals del germànic, en formes del tipus *flek-/flik-/flok-* (Pok., IEW, 832).

El sentit, en germ., en part ha restat a prop del de 'colpir, ferir' (cf. ll. *plāga* 'ferida, úlcera', gr. *πλήγνυμι, ἐπλάγην*), en part ha tirat cap al de 'batre' o 'esbategar', però també ha arribat a 'fendre, tallar'; per tant és concebible que d'ací es derivés un substantiu amb un sentit com 'tallada', 'llesca', 'rodanxa', d'un producte alimentari. I tot plegat està documentat en totes tres famílies bàsiques del germànic. Ben a prop del sentit etimològic ha restat en el danès *flække* 'partir, fendre, badar' que certament no és pas una forma de verb recent en la llengua: perquè, si bé no és estrictament un dels verbs forts (tots ells antiquíssims i indoeuropeus), és de l'anomenada categoria «semi-forta» (el passat pot ser *flækte* o bé *flækkede*) que també són antics, i es troba ja des de l'islandès autic, si bé aquí apareix en formes més evolucionades pel sentit, i més secundàries en llur formació: *flökra, flökta*